

LBRIS

We know
books

G E O R G E O R W E L L

1984

Traducere din limba engleză
BOGDAN NICOLAE MARCHIDANU

Capitolul Unu

Era o zi rece și strălucitoare de aprilie, iar ceasurile băteau de ora unu după-amiază. Winston Smith, cu bărbia adânc îngropată în piept în efortul de a se feri de vântul tăios, se strecură repede printre ușile de sticlă ale clădirii Victory Mansions, deși nu suficient de rapid ca să împiedice o pală de praf să pătrundă înăuntru odată cu el.

Holul mirosea a varză fiartă și a covoare vechi. Într-un capăt al holului fusese prins de zid un poster colorat, prea mare pentru interior. Posterul afișa, simplu, un chip enorm, lat de mai bine de un metru: chipul unui bărbat de circa patruzeci și cinci de ani, cu mustață neagră deasă și trăsături aspre. Winston se îndreptă către scări. N-avea sens să încerce liftul. Chiar și în momentele cele mai bune, acesta rareori funcționa, iar, acum, curentul electric era tăiat în timpul zilei. Totul făcea parte din planurile de economii legate de pregătirea Săptămânii Urii. Apartamentul lui era cu

șapte etaje mai sus, iar Winston, care avea treizeci și nouă de ani și suferea de ulcer varicos la glezna dreaptă, urcă treptele încet, oprindu-se să se odihnească de câteva ori pe drum. La fiecare palier, posterul cu chipul imens de pe el îl privea de pe zid. Era o imagine astfel concepută, încât ochii păreau să te urmărească atunci când te mișcai. FRATELE CEL MARE TE VEDE, scria sub acel chip.

În apartament, o voce profundă și puternică recita o listă de numere care aveau legătură cu producția de fontă brută. Vocea se auzea dinspre o placă metalică, alungită, ce făcea parte din suprafața peretelui din dreapta. Winston roti un comutator și vocea deveni mai înceată, însă cuvintele rostite continuară să se audă. Instrumentul (denumit teleecran) putea estompa sunetele, însă nu le putea opri de tot. Winston se îndreptă spre fereastră: o siluetă fragilă și mărunță, corpul pricăjit fiind accentuat de salopeta albastră care reprezenta uniforma partidului. Avea părul blond, o față sangvină și o piele întărită de săpunul aspru, lamele de ras tocite și frigul iernii care tocmai se sfârșise.

Lumea de afară părea rece, chiar și prin jaluzelele închise de la ferestre. Pe strada de jos, mici fuioare de vânt formau spirale de praf și hârtii rupte, și chiar dacă soarele strălucea și cerul era de un albastru tare, nimic nu părea să fie colorat, cu excepția afișelor care erau lipite pretutindeni. Chipul cu mustață neagră privea în jos din orice colț. Un poster era lipit chiar pe fațada clădirii de

LIBRIS | We know books

vizavi. FRATELE CEL MARE TE VEDE, scria pe poster, iar ochii întunecați la culoare se uitau drept în ochii lui Winston. La nivelul străzii, un alt afiș, rupt la un colț, flutura în bătaia vântului, acoperind și descoperind pe rând cuvântul INGSOC. Undeva, în depărtare, un elicopter coborî printre acoperișuri, rămase suspendat câteva clipe ca un cărăbuș albastru, apoi se înalță din nou într-un zbor curbat. Era patrula de poliție, care cerceta ferestrele oamenilor. Însă patrulele nu contau. Conta doar Poliția Gândirii.

În spatele lui Winston, vocea de la teleecran continua să sporovăie despre fontă brută și despre îndeplinirea cu succes a celui de-al nouălea Plan Trienal. Teleecranul primea și transmitea semnale simultan. Putea capta orice sunet scos de Winston mai tare decât o șoaptă și, chiar mai mult de atât, câtă vreme Winston stătea în câmpul vizual cerut de placa metalică, putea fi văzut și auzit. Evident, nimeni n-avea de unde să știe dacă nu e supravegheat în orice clipă de cineva. După cum nimeni nu putea ști cât de des sau în ce sistem individual se conecta Poliția Gândirii. Era chiar de conceput că ea supraveghea permanent pe toată lumea. În orice caz însă, se putea conecta când dorea la orice sistem individual. Fiecare individ trebuia să trăiască – și trăia dintr-un obicei care devenise instinctiv – cu presupunerea că fiecare sunet scos era ascultat și fiecare mișcare era cercetată, cu excepția perioadelor de întuneric.

Winston rămase cu spatele la teleecran. Era mai sigur așa, deși, după cum știa și el prea bine,

chiar și un spate întors poate fi revelator. La un kilometru distanță de acel loc, Ministerul Adevărului, locul lui de muncă, se înălța alb și masiv deasupra peisajului sumbru. „Asta“, gândi el cu un soi de dezgust vag, „e Londra, principalul oraș din Aerobaza Unu, a treia ca număr al populației dintre provinciile Oceaniei.“ Încercă să scotocească prin mintea lui după vreo amintire din copilărie care să-i spună dacă Londra fusese mereu așa. Oare dintotdeauna au existat străzile alea cu case din secolul nouăsprezece, degradate, cu pereții proptiți în stâlpi de lemn, cu ferestrele astupate cu carton, cu acoperișurile de tablă ruginite, cu zidurile alea stupide ridicate în fața grădinilor și care se prăbușesc în toate direcțiile? Sau străzile bombardate, unde praful de ciment se ridică în vârtejuri și buruienile cresc pe ici, pe colo, peste grămezile de moloz? Sau locurile în care bombele au curățat porțiuni mai mari și unde au răsărit coloniile alea abjecte de cocioabe din lemn, ca niște cotețe?

Oricum, n-avea rost – nu-și mai amintea: tot ce-i rămăsese din copilărie erau câteva imagini foarte limpezi, dar care nu apăreau pe niciun fel de fundal și care, cele mai multe, erau de neînțeles pentru el.

Ministerul Adevărului – *Minadev* în Nouvorbă – șoca deoarece era cu totul diferit de orice altă clădire vizibilă din jur. Era o structură înaltă, imensă, de beton-armat alb, strălucitor, în formă de piramidă, care se ridica, terasă după terasă, până la trei sute de metri înălțime. De unde stătea Winston, se distingeau foarte bine cele trei lozinci

ale Partidului, scrise cu litere elegante pe fațada albă ca zăpada:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

Se spunea că Ministerul Adevărului avea trei mii de încăperi deasupra nivelului solului, cu ramificațiile corespondente sub acesta. În Londra, mai existau, împrăștiate prin oraș, doar trei alte clădiri de dimensiuni și aspect asemănătoare. Copleșeau atât de profund arhitectura din jurul lor, încât de pe acoperișul clădirii Victory Mansions se puteau vedea toate patru simultan. Ele adăposteau patru ministere între care se împărțea întreg aparatul guvernamental: Ministerul Adevărului, ocupat cu știri, distracție, educație și artă. Ministerul Păcii, ocupat cu războiul, Ministerul Iubirii, care menținea legea și ordinea; în fine, Ministerul Abundenței, responsabil cu problemele economice. În Nouvorbire, numele lor erau: Minadev, Minpac, Miniub și Minabund.

Ministerul Iubirii era cel cu adevărat înfricoșător. N-avea deloc ferestre. Winston nu fusese niciodată în interiorul lui și nu ajunsese nici măcar la jumătate de kilometru distanță de el. Era imposibil să intri acolo altfel decât cu treburi oficiale, și chiar și atunci doar printr-un labirint de rețele de sârmă ghimpată, uși de oțel și cuiburi camuflate de mitralieră. Până și străzile care duceau la barierele lui exterioare gemeau de gardieni cu mutre de gorile, îmbrăcați în uniforme negre și înarmați cu bastoane.

LIBRIS | We know books

Winston se răsuci brusc pe călcâie. Își compusese pe chip o expresie de optimism, de preferat să o aibă atunci când era cu fața la teleecran. Traversă încăperea înspre bucătăria minusculă. Plecând de la Minister la o asemenea oră a zilei, renunțase la prânzul de la cantină, așa că era conștient acum că n-avea nimic de mâncare în bucătărie, cu excepția unei bucați de pâine închise la culoare care trebuia păstrată pentru micul-dejun de a doua zi.

Luă de pe raft o sticlă cu lichid lipsit de culoare, care avea pe ea o etichetă simplă albă pe care scria VICTORY GIN. Lichidul scotea un miros uleios și grețos, ca de alcool chinezesc din orez. Winston își turnă aproape o ceașcă, se pregăti de șoc și înghiți lichidul ca pe un medicament. În clipa următoare, fața i se înroși, iar ochii începură să-i curgă. Parcă dăduse pe gât acid. În plus, înghițindu-l, avu senzația că îl izbește cineva în cap, pe la spate, cu un baston de cauciuc. După doar câteva clipe însă, senzația de arsură din burtă i se stinse și viața începu să i se pară mai veselă. Luă o țigară dintr-un pachet șifonat pe care scria ȚIGĂRI VICTORY și, din neatenție, o întoarse în poziție verticală, astfel că tutunul din ea se scurse pe jos. Mai luă una, de data asta cu mai mult succes. După aceea, se întoarse în cameră și se așeză la o măsuță aflată în stânga teleecranului. Din sertarul măsuței scoase un toc, o călimară cu cerneală și un carnet gros, format mare, cu foi albe, cu spatele roșu și coperta de culoarea marmurei.

Din cine știe ce motiv, teleecranul din apartamentul lui era așezat într-o poziție neobișnuită. În

loc să troneze, cum se întâmpla de obicei, pe perețele din spate, de unde putea supraveghea toată încăperea, este încastrat în perețele lateral, față în față cu fereastra. La un metru depărtare de teleecran, perețele forma o nișă, destinată, probabil, atunci când se construise blocul, unor rafturi pentru cărți. Nișa aceasta nu este foarte adâncă, doar atât cât să încapă scaunul pe care stătea Winston acum, cu spatele lipit de perete, în așa fel încât să rămână în afara câmpului de acțiune al teleecranului, cel puțin al câmpului vizual al acestuia. Evident, încă putea fi auzit, dar, atât timp cât stătea în poziția aceea, nu putea fi văzut. Ceea ce are el de gând să facă îi fusese sugerat, parțial, de acest aranjament neobișnuit al camerei.

Și îi mai fusese sugerat de carnetul pe care îl scosese din sertar. Era un carnet mai mult decât frumos. Avea o hârtie netedă, de cea mai bună calitate, îngălbenită puțin de trecerea timpului, cum nu se mai fabrica de cel puțin patruzeci de ani. Iar el, Winston, bănuia că hârtia era mult mai veche de atâta. Văzuse carnetul aruncat în vitrina unei prăvălii de vechituri, unde mirosea a mucegai, dintr-o mahala a orașului – nici nu mai ținea minte în care anume – și fusese năpădit acolo, pe loc, de dorința irezistibilă de a-l cumpăra.

De principiu, membrii Partidului nu aveau voie să intre în magazinele obișnuite – „să cumpere de pe piața neagră“, cum se spunea –, dar regula nu se respecta cu strictețe, deoarece erau o mulțime de lucruri, cum ar fi șireturi de pantofi sau lame de ras, de care era, practic, imposibil să faci rost de

altundeva. Atunci, demult, când a văzut carnetul în vitrină, a aruncat o privire în susul și în josul străzii, după care s-a strecurat înăuntru și l-a cumpărat la prețul de doi dolari cincizeci. La vremea aceea, nu îl voia pentru ceva anume. L-a adus acasă, în servietă, cu sentimentul vinovăției. Chiar și fără să scrie nimic în el, era un obiect care îl putea compromite.

Avea de gând să-și țină din acea zi înainte un jurnal. Așa ceva nu era ilegal – nimic nu era ilegal, din moment ce nu mai existau legi –, dar, dacă era descoperit, se putea aștepta să fie pedepsit cu moartea. Sau cu cel puțin douăzeci și cinci de ani într-un lagăr de muncă silnică. Puse o peniță în toc și își trecu limba peste ea, ca să se ducă unsoarea. Desigur, tocul era un instrument arhaic, care nu se mai folosea nici pentru semnături, dar el își făcuse rost de unul pe ascuns și cu oarecare dificultate, pur și simplu, fiindcă nutrea sentimentul că hârtia aia frumoasă și lăptoasă merita scrisă cu o peniță adevărată, și nu scrijelită cu creionul chimic.

Adevărul era că lui Winston îi venea greu să scrie de mână. În afară de unele notițe foarte scurte, totul se dicta la scrievorbitor – ceea ce, bineînțeles, nici nu se pune problema să facă acum. Își înmuie penița în cerneală, după care ezită... Simți un fel de fior în stomac. Să pună pe hârtie data – datarea jurnalului era actul decisiv. Scrise cu litere mici, trasate stângaci: *4 aprilie 1984*.

Se rezemă de perete cu un sentiment de totală neajutorare. În primul rând, nu era deloc sigur dacă *era* cu adevărat anul 1984. Cam pe acolo ar fi

LIBRIS | We know books

trebuit să fie, pentru că era aproape convins că are treizeci și nouă de ani și parcă ținea minte că anul nașterii lui era 1944. Sau '45? În acele zile, cine mai putea stabili o dată oarecare cu o aproximație mai mică de un an sau doi?

Și pentru cine – gândurile îi săreau brusc de la una la alta –, pentru cine ținea el jurnalul ăsta? Pentru cei din viitor, pentru cei care nu s-au născut încă. Minteă îi zăbovi câteva momente asupra datei nesigure de pe foaia de hârtie, după care făcu un nou salt, izbindu-se de cuvântul din *Nouvorbă dublugândi*. Parcă acum își dăduse seama, pentru prima oară, de grozăvia lucrului de care se apucase. Cum se putea comunica cu viitorul? Nu era cu putință – însăși prin natura lucrurilor. Din două, una: ori viitorul avea să fie la fel ca prezentul, caz în care nu l-ar mai fi ascultat nimeni, ori avea să fie altfel decât prezentul, motiv pentru care ce sens ar mai fi avut demersul lui?

Rămase o vreme uitându-se prostește la hârtie. Teleecranul transmitea acum o muzică stridentă, militărească. Lui Winston i se întâmpla ceva curios: nu numai că părea să-și fi pierdut capacitatea de a se exprima, dar parcă uitase și ce voia de la bun început să comunice. De săptămâni întregi se pregătea pentru acest moment și nu-i trecuse niciodată prin minte că i-ar mai fi trebuit și altceva în afară de curaj. Scrisul, în sine, era treabă ușoară. Tot ce avea de făcut era să aștearnă pe hârtie interminabilul monolog pe care și-l tot repeta în gând de ani de zile. Numai că, în acea clipă, până și monologul amuțise. În plus, ulcerul varicos de deasupra

gleznei începuse să-i dea niște mâncărimi insuportabile. Nu îndrăznea să se scarpine, pentru că, ori de câte ori se scărpină, i se inflama și mai tare. Secundele treceau una după alta. În minte i se amestecau albeața paginii din fața lui cu mâncărirea pielii de deasupra gleznei, cu zbieretele muzicii și cu o oarecare amețală de la gin.

Brusc, începu să scrie panicat, doar parțial conștient de ce așterne pe hârtie. Avea un scris mărunț, ca de copil, care se ridica și cobora pe pagină, acoperind mai întâi literele mari și, în final, chiar și punctuația:

4 aprilie 1984. Ultima noapte la cinema. Numai filme de război. Unul foarte bun cu un vapor plin de refugiați, bombardat undeva în Mediterana. Publicul era distrat de imaginile cu un grăsan care încerca să scape înot cu un elicopter după el. Mai întâi ți-l arăta plescăind prin apă ca un porc de mare, pe urmă îl vedeai prin luneta de la mitraliera elicopterului, apoi era făcut ciur și marea devenea roz în jurul lui, iar el se scufunda atât de brusc, de parcă găurile ar fi lăsat apa să intre în el. Publicul râdea țipând când s-a dus la fund. Pe urmă vedeai o barcă de salvare plină cu copii, cu un elicopter stând deasupra lor. Era o femeie între două vârste, poate eвреică. Stătea în față cu un băiețel de vreo trei ani în brațe. Băiețelul țipa de frică și își ascundea capul între sânii femeii, de parcă ar fi vrut să se bage în ea cu totul și femeia îl strângea în brațe și-l liniștea, deși și ea era verde de frică, acoperindu-l tot timpul cât putea de mult, de parcă ar fi crezut că brațele ei îl pot apăra de gloanțe. Pe urmă, elicopterul a lansat o bombă de douăzeci de